

TREND

/MAYHEM

BLACK METAL, MINT NEMZETI KINC.

FEKETE BÜSZKESÉG.

ÁPRILIS 15-ÉN BUDAPESTEN (A DÜRER KERTBEN) IS ELJÁTSSZA LEGISMERTEBB LEMEZÉT, A *De Mysteriis Dom Sathanas*-T A LEGHÍRHEDEBB NORVÉG BLACK METAL-ZENEKAR, A MAYHEM. MINDENKINEK MEG KELL TUDNI HÁT, HOGYAN VÁLTAK A MŰFAJ KÉPVISELŐI MEGVETETT BŰNÖZŐKBŐL A NORVÉG KULTÚRA KÖZTISZTELETBEN ÁLLÓ NAGYKÖVETEIVÉ.

GREFF ANDRÁS.

CSIHAR ATTILA ÉS A KEZDETEK

Varrattal utaztam Budapestről Oslóba. Nem lehettem biztos benne, hogy megismerem majd őket: nem volt még Facebook, nem volt internet, fotók helyett kézzel írott levelet hozott tőlük a posta. Aztán megérkeztem, és nem volt nehéz dolgom: a skandináv polgárok körében ott állt a peronon egy hosszú hajú figura is sodronyjingben, karddal az oldalán.

Csihar Attila nagyjából így szokta felidézni önmaga és a black metal elképesztő utazásának kezdetét a 90-es évek hajnalán. A levelet a Mayhem írta neki, mert az alapító Euronymous-nak ő volt a kedvenc énekese, akit a magyar Tormentor zenekar kazettáiról ismert. A Mayhemnek énekes kellett, hiszen Csihar elődje, Dead nem sokkal korábban fejbe lötte magát egy vadászpuskával. A láncinges fiú az oslói pályaudvaron Varg Vikernes volt: az egyszemélyes Burzum-projekt különönc vezére a készülő lemezen basszusgítáron erősítette a Mayhemet. Mire kezét foghatott Csiharral, már túl volt egy (vagy több) norvég fatemplom

felújításán, és hol volt még a vége: közismert, hogy 1993 augusztusában huszonhárom késszúrással megölte Euronymous-t, majd kevéssel később vele együtt nagyjából mindenki mást is letartóztattak azok közül, akiket az úgynevezett „belső kör” tagjaiként ismer a közvélemény. Az ügyészség két gyilkosság és számos gyűjtogatás elkövetői ellen emelhetett vádat. A higgadt, racionális Norvégiában talán csak Vidkun Quisling nácibarát kollaboráns kormányának tagjait övezte olyan általános közmegejtés akkortájt, mint a fekete metálosokat.

NAGYOT FORDULT A VILÁG

Forgassuk előre az idő kerekét napjainkig, és úgy fogjuk találni, hogy az eltelt közel negyedszázad alatt nem is változhatott volna nagyobb a világ. A legjelentősebb norvég zenei díjat, a Spellemannprisen-t az ezredforduló óta rendszeresen vihetik haza black metal-zenekarok, köztük a Mayhem. A szintér egyik legismertebb arca közszeretnek örvendő önkormányzati képviselő. A fapados norvég

légitársaság, az Air Shuttle túl van története legbizarrabb szavazásán, amelyen az ország polgárai javaslatot tehettek, hogy kinek az arcképét fessék fel repülőikre, és nem sokon múlt, hogy Euronymous legyen a befutó. A norvég könnyűzenei exportirodában mindemellett külön személyzet fáradozik azon, hogy az ország határain túl még többen megismerjék a black metalt – Norvégia nagyra becsült kulturális teljesítményét.

Ibsen hazája mindazonáltal nem tesz úgy, mintha csupán ártatlan szertelenkedés lett volna a 25 évvel ezelőtti köztörvényes tomlás. A helyzet bonyolultabb, ahhoz pedig, hogy megértsük a változás okait, érdemes felvázolni a norvég black metal két kulcsfigurájának sorsát a vérről és korommal történelemkönyvekbe írt időszak óta.

BÖRTÖNTŐL A YOUTUBE-IG

Varg Vikernes és a Darkthrone-ból ismert Gylve „Fenriz” Nagell előszeretettel emlegetik egymás mellett, hovatovább a legismertebb

/ DARKTHRONE

vonatkozó dokumentumfilm, az *Until The Light Takes Us* is kettejükre koncentrált. Korántsem véletlenül: mindketten ugyanazzal a mizantróp és kompromisszummentes szemlélettel közelítettek a zenéhez a hőskorban, Vikernes pedig írt is szövegeket a Darkthrone-nak. Intelligens, szuggesztív, angolul is remekül kommunikáló zenészekről beszélünk – akik máskülönben nemigen különbözhetnének jobban egymástól.

Nem csupán azért, mert Fenriz sohasem követett el bűncselekményt. Hanem mert a Darkthrone oszlopa elég hamar képessé vált rá, hogy egészséges iróniával közelítsen a korai black metal meghatározó ideológiai elemekhez [az embergyűlölethez, az elitizmushoz, a keresztényellenességhez és a nacionalizmushoz]. Az évek során Fenriz a nagyszívű rocker prototípusává vált, aki bárkit keblére ölel – már amennyiben szegecselt dzsekit, hosszú haját és Sarcófago-felvarrót visel. Az évente több ezer kiadványt megszűrő zenemunkás havi rádióműsorában tárja a nagyvilág elé legkedvesebb friss zenekarait, akik őrzik még a lángot, vagyis a közízléstől és a digitális technológiáktól érintetlenül játsszák, amit játszanak. Fenriz afféle életre kelt Nick Hornby-hős, így korántsem meglepő, hogy tavaly beválasztották szülővárosa, Kolbotn önkormányzatába a régi norvég liberális párt, a Venstre színeiben. Méltán legendássá vált kampányhirdetését, amelyen macskájával pózolt, a következő felirattal dobta fel: kérlek, ne szavazz rám!

Varg Vikernes ezzel szemben 2009-es szabadulásáig 14 évet töltött börtönben. Ez alatt az idő alatt előbb sematikus, majd eredetibb [nordikus mitológiát használó, radikálisan civilizációellenes] neonácivá formálta magát, amint erről több könyvében és a blogjában

is számot adott [kiadványait jó ideig Oroszországból finanszírozták]. Szabadulása után gyerekeivel együtt Franciaországba költözött, ahol 2014-ben próbaidőre bocsátással elítélték faji ellentétek szítása miatt. Azóta népszerű YouTube-csatornáján nyílt rasszizmustól mentesen fejtegeti nézeteit, mellette pedig szerepjátékokat gyárt.

Vagyis a látszattal ellentétben nem csupán a black metálról a politikai ideológiát lehántó Fenriz, hanem Vikernes is betagozódott végül kora közegébe, és a rendszert súlyosan zavaró elemből voltaképp bárki számára értelmezhető, és így kezelhető tényezővé vált. Olyanná, aki éppúgy a YouTube-ot, a Soundcloudot, a Facebookot és az Amazont használja céljai eléréséhez, mint bárki más – legfeljebb többen figyelnek a szavára.

BLACK METAL MA

Ez utóbbi persze nem független attól, hogy maga a black metal is masszív változásokon esett át. Az eredeti verzió szándékosan bántó hangzású, fagyos és minimalista világát Vikernes a dark ambient, a Darkthrone pedig a punk és a heavy metal felé hagyta el. De az 1992-94-es, hírhedt generáció többi tagja is hamar átforgalmazta magát: az Emperor az operai komplexitás, az Ulver az elektronika, a Mayhem az ipari és az avantgárd zene, az Immortal pedig a *Spinal Tap*be illő önparódia irányába mozdult, bebizonyítván, hogy a black metal esztétikája [ellentétben például a sok szempontból hasonlóan indult hardcoréval vagy death metáléval] gyakorlatilag bármilyen irányban bátran tágitgatható. Hihetetlen hajlékonyságának is köszönhetően a zsáner komoly neveket tudott maga mellé állítani a tengerentúlon [Phil Anselmótól Skrillexen át Thurston Moore-ig], és talán emiatt is az ameri-

kai underground egyik meghatározó irányzata lett ökotudatos [Wolves In The Throne Room, Panopticon] és az eredeti üzenetet végképp a feje tetejére állító hipszterveziókkal [Liturgy, Deafheaven] az élen.

A klasszikus norvég iskolát, azon belül pedig legfőképp a Mayhemet ugyanakkor utolérte még valami, ami sokat hozzátett ismertségéhez: története menthetetlenül mítosszá, jól forgatható tan- vagy rémmesévé vált. Ha például valaki úgy gondolta a cikk elején, hogy Csihar Attila Norvégiába érkezésének jelene nagyszerűen mutatna a moziban, az igazán jól hallja az idők szavát: Jonas Åkerlund, a híres kliprendező ugyanis a *Lords Of Chaos* című dokumentumkötetből azonos címmel, Sky Ferreirával a szereplők között, javarészt Budapesten tavaly ősszel már le is forgatta az első játékfilmet, amely a norvég black metálosok egykori kihágásait fogja elővezetni még szélesebb közönségnek. A valódi történekek hősei Fenriztől Vikernesig ugyan mind megtagadták az együttműködést, de ez nem jelent sokat: a Metallica tavalyi *Manunkind* klipjében – amelyet a film szereplőivel szintén Magyarországon forgatott Åkerlund – az originális Mayhem-felállás az eredeti zene nélkül is azonnal felismerhető. Mert a mesehősöknek már csak ilyen a sorsa: élnek önálló életüket távol a szigorú tényektől, valahol a kollektív tudatunk árnyékos sarkaiban, és ha kicsit még ijesztőnek találjuk őket, hát legalább annyira szórakoztatónak is. A valódi veszély érzetét viszont, lássuk be, már rég nem ők hordozzák. **R**

/ VARG VIKERNES